СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 187. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 14-го серпня 1939. No. 187. Jersey City, N. J., Monday, August 14, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ СКЛИЧЕ КОНҐРЕС НА ВИПАДОК ЗАГРОЗИ ВІЙНИ

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт дав зовсім формальну заяву, що на випадок, якби загрожувала війна, він негайно скличе надзвичайну сесію конґресу.

Ціллю такої сесії буде, за його словами розглянути політику невтральности. Він обіцяв предложити конґресові відповідні закони про традиційні засади міждержавного права як найкращі засоби для вдержання Америки від участи у війні. Він дав до зрозуміння, що спроби накидати невтральність ухваленням закону про невтральність не доводить до цілі.

Він говорив про можливість війни в Европі й на Далекому Сході.

„МОЛОДІ ДЕМОКРАТИ" ЗА КАНДИДАТУРУ РУЗВЕЛТА ВТРЕТЄ.

ПИТСБУРГ (Па.). — На конвенції Молодих Демократичних Клюбів виступив сенатор Барклі з промовою, в котрій заявив, що людина, яка навіть припускає, що наступна конвенція Демократичної Партії ухвалить проґраму, противну хочби здалека проґрамі Рузвелта, повинна дати себе розслідити лікарям у домі божевільних. Те саме сказав він про можливість іменування кандидатом людину, що не годиться з Рузвелтом.

Конвенція приняла слова бесідника гучною демонстрацією. Ще більшу демонстрацію влаштувала конвенція, коли Лі, сенатор з Оклагоми, сказав, що нарід Америки взиває Рузвелта повести боротьбу за суспільну справедливість і економічну свободу. Це був виразний натяк на кандидатуру Рузвелта втретє на уряд президента Злучених Держав.

„НАЙСТРАШНІЙШИЙ ЛЕТНИЧИЙ ВИПАДОК АРМІЇ" ВБИВ 9 ОСІБ.

ЛЕНҐЛІ ФІЛД (Вірджінія). — Підчас вилету з місцевого летовища один бомбовик американської армії впав на землю й згорів, забиваючи свою залогу з двох офіцирів і 7 жовнірів. Військові знавці летництва називають випадок найгіршим випадком в історії американського військового летництва.

ЩЕ ОДИН ВИПАДОК З БОМБОВИКОМ У ТОЙ САМИЙ ДЕНЬ.

САН ДІЕҐО (Каліфорнія). — Підчас упадку бомбовика американської фльоти на летовищі Мирамар, що лежить у північній частині цього міста, згинули два летуни американської воєнної фльоти.

ДВА ЛЕТУНИ ПОЛЕТІЛИ ДО ІРЛЯНДІЇ.

СТ. ПІТЕРС (Нова Шотляндія). — Лекс Ловб і Дик Декер, перший 22-літній, другий 23-літній нюйорчанин, вилетіли зовсім несподівано літаком у дорогу до Ірляндії.

До лету вживають літака того самого типу, якого вживав Линдберг до свого історичного лету до Парижа.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ НОВИЙ ЗАКОН ПРО СУСПІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент підписав новий закон про суспільне забезпечення, на основі котрого робітники й підприємці мають додавати до цього фонду наступні три роки все ще по 1 процентові зарібку, а не більше, як було в першому законі.

Потім президент у своїй конференції з газетярами осуджував цей закон за інші постанови, на його думку, шкідливі, передовсім накладання завеликого тягару на федеральний уряд, а замалого на стийти.

РУЗВЕЛТ ЛІДЕРОМ НОВОЇ ПАРТІЇ?

ОМАГА. — Сенатор Едвард Берк заповів тут, що в 1940. році президент Рузвелт буде вести „радикальну" третю партію проти коаліції консервативних демократів і републиканців, на котрих чолі буде стояти людина типу сенатора Тефта з Огайо.

НАФТОВІ ПЕРЕГОВОРИ З МЕКСИКОМ РОЗБИЛИСЯ.

ВАШИНҐТОН. — Переговори між мексиканським урядом і американськими нафтярами за відшкодування американських нафтярів за забрані Мексиком нафтові терени зовсім розбилися.

Мексиканський посол складає за розбиття вину на „непримирне становище" Злучених Держав.

АМЕРИКА ЗАВЕЛА „МОРАЛЬНУ БЛЬОКАДУ" ПРОТИ ЯПОНІЇ: НЕ ДАЄ ЛІТАКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Як каже Краєва Рада Контролі Амуніції, від якого року, коли Америка завела проти Японії „моральну бльокаду", Японії не продано ні одного літака, хоч Англія й Франція робили тут зовсім поважні закупи воєнних літаків.

ВІДОМІ ОБЛИЧЧЯ В НОВІЙ РОЛІ.

Літаком прилетіла з Голівуду до Нюарку, Ню Джерзі, громада відомих фільмових акторів і акторок, щоб взяти участь у переслуханні Американської Федерації Праці в Атлентик Сіті, Ню Джерзі, в справі організації акторської юнії. Зліва направо: Вейн Морис, Ларі Стірс, Джин Мюр, Авер, Бині Барнес, Релф Марган (предсідник юнії), пані Глісон, Генрі Гол і Едвард Арнолд.

ВІДГОМІН ПРОТИМАДЯРСЬКОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

Перед трибуналом окружного суду у Львові відбулася 12. червня розправа проти Миколи Атаманюка, що його притягнув до відповідальности прокуратор за зневагу польського народу й польської держави та за участь у збіговищі. Цих проступків допустився М. Атаманюк за часі української демонстрації під мадярським консулятом у Львові в дні 1. жовтня мин. року. По переведенні розправі трибунал засудив Миколу Атаманюка за зневагу польського народу й польської держави на три місяці вязниці.

СТРАШНИЙ ЗЛОЧИН ШОФЕРА.

На евангельському цвинтарі в Лодзі знайшли на одному дереві хлопця, що висів мов догори і давав слабі познаки життя. У важкому стані перевезли його до лічниці. Поліція перевела слідство і ствердила, що хлопця переїхав самохід. Шофер самоходу хотів правдоподібно перевезти хлопця до лічниці, але, омітивши в дорозі, що він умирав, щоб оминути відповідальности, постановив його позбутися. Переїжджаючи біля цвинтаря, перекинув його через паркан. Тіло впало на галузя й повисло у повітрі. Поліція шукає шофера-злочинця.

ВИБУХ ЗНИЩИВ КОРОЛІВСЬКИЙ ТЕАТР У МАДРИДІ.

9. червня вечором вибух склад муніції в королівському театрі в Мадриді. Три вояки були важко ранені, а 12 прохожих легко. В театрі й сусідніх домах вибухла пожежа, що знищила їх зовсім. Причини вибуху не вдалося устійнити.

НЕЩАСЛИВИЙ ПРИПАДОК.

Е. Денеґа з Лучинець, рогатинського пов., впала так нещасливо з 10 м. черешні на пліт, що пробила собі бік та легені. Її перевезли до лічниці, де померла.

ВТОПИВСЯ ФАРМЕР.

У ріці Вінніпеґ Ривер втопився Франко Сікора, фармер з дистрикту Бруксфілд. Він плив на човні з Ериком Густавсоном. На нещастя під напором сильної струї човен під ними перевернувся і вони оба впали у воду. Ґустафсон вспів виратуватись, а Сікора зник у хвилях ріки.

ЯК ЦИГАНИ ВІДГАНЯЛИ ДОЩ.

Югославська преса пише про оригінальний спосіб, яким цигани у місцевости Вінковці намагалися відігнати дощ, що в останньому часі часто навіщує північну Югославію. Згідно зо старою циганською традицією, вони відправили похорон і закопали в землю живого кота. Організатори того „відвертання дощу" (так називається в циганській мові ця церемонія) відповідатимуть перед судом за мучення звірят.

ЗА ЖІНКУ.

В Сату Маре (Румунія) трапилася небуденна трагедія: місцева вчителька хотіла зажартувати зо своїх двох звелиників і тому визначила їм стрічу на одну годину в тому самому місці. Оба суперники прийшли рівночасно і знайшли картку: „Тому, що не можу вийти заміж за вас обох, рішайте між собою"... Молоді суперники рішили вирішити справу двобоєм на ножі. Двобій відбувся вночі, при чому суперники важко себе покалічили.

30 ДІТЕЙ ВПАЛО В РІКУ.

В Дубні в часі, коли через міст над р. Іквою переходила більша група гімназійної молоді, міст завалився і 30 учнів впало в ріку. Завалярмовані криками потопаючих прибігли люди й виратували всіх учнів.

ЗГОРІВ ЖИВЦЕМ.

В с. Перерослім, дубенецького повіту, 4-літній Василь Хоминюк спричинив пожежу клуні, в якій живцем згорів.

ПОЖАР НА МОТОРОВІМ ЧОВНІ.

На 26 стіп довгім „кружляку" „Джокома" в Ню Йорку вибух у середу вечором дві милі від Стетен Айленду збірник ґазоліни. Переїжджаючий моторовий човен забрав з горіючого корабля чотирьох чоловіків і дві жінки. Кораблик незадовго згорів до лінії води й затонув.

ЗАГАДКОВЕ ВБИВСТВО ДІВЧИНИ.

Пошукування пропалої 17-літньої Рути Френсис Дон з Бока Рейтон, Флорида, скінчилася, коли в мочарах знайдено її тіло без життя. Поліція арештувала підозрілого за вбивство Чарлза Джеферсона, що вдавав з себе посередника в знайдженні фільмових талантів і обіцяв дівчині фільмову карієру.

ЗАСУДИ В СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Український трибунал засудив на 20 років тяжких робіт бувшого директора наукового відділу Українського Годівельного Інституту, Ліщенка. Трьох інших підсудних у тому процесі суд засудив на кари 10, 8 і 3 роки тюрми. За що їх судили, комунікати, ні совєтська преса не подають.

ОБКРАДАЛИ СТАРОВИННІ ГРОБИ.

Поліції в Атенах по довших розшуках вдалося зліквідувати банду, що переводила на власну руку розкопи старовинних гробниць і знайдені речі продавала за кордон. Поліція відібрала від членів цієї банди багато старовинних речей та передала їх до археольогічного музею в Сальоніках.

СПАЛИЛИ 9 КОПИЦЬ СІНА.

Невідомі люди спалили на шкоду солтиса громади Новсько, стрийського пов., Карла Яворського 9 копиць сіна. Під замітом підпалу поліція арештувала А. Турянського й Миколу Федоркова.

ЗЛІКВІДУВАННЯ „НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ" В ЛУЦЬКУ

ЛУЦЬК. — У який спосіб винищує Польща наші економічні установи, свідчить доля філії українського підприємства „Народної Торговлі" в Луцьку, яка мусіла під натиском згори замкнути двері. Це підприємство в Луцьку здобуло собі велике довіря всіх мешканців. До неї приходили купувати українці, поляки, росіяни і жиди. „Народна Торговля" перша дала Луцьку торговельну культуру, починаючи від вітрин, внутрішнього уладження, надзвичайно швидкої й акуратної обслуги, належної ваги і міри та першої якости товарів, аж до купецької чемности й етики. До приходу „Народної Торговлі" нічого подібного в Луцьку не було.

До заслуг Народної Торговлі належало і те величезне добро, яке вона зробила для української кооперації на Луччині, значить — для найбідніших селянських мас, для економічного розвитку цієї частини Волині. Але польська влада, постаравшись наперед про те, що всі волинські українські кооперативи були відірвані від Українського Ревізійного Союзу Кооператив й підчинені польському ревізійному союзові, постаралась і про те, що ті українські кооперативи не сміли купувати в „Народній Торговлі". Та це не зломало „Народної Торговлі". Тоді польська влада тихцем почала силою напирати на „Народню Торговлю", щоб вона звідтам забиралась. Вкінці підмовила власника камениці, де містилась торговля, щоб він їй виповів мешкання. Коли „Народна Торговля" хотіла знайти інше приміщення, то всі відмовлялись, хоч вона готова була заплатити добру ціну. Та домовласники тихцем відповідали їй, що мають натиск від „вищих осіб" і не можуть винаймити приміщення. Так Торговля мусіла замкнути двері; і як пише один мешканець Луцька, „Луцьк тепер неначе в жалобі".

ЗА УКРАЇНІЗАЦІЮ НАЗВИЩ.

ЛЬВІВ. — Польський суд потягнув до відповідальности за „україніізування назвищ" о. Івана Федишина з Річиці, пов. Рава Руська, та о. Теофіля Чайковського з Голоска, пов. Мостиська.

ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО ОУН.

ЛЬВІВ. — За приналежність до ОУН і вивчування „десятьох заповідей" українського націоналіста, польський суд у Львові засудив: Миколу Банюха, Миколу Дяковича, Осипа Мельника і Василя Дмитречка по 8 місяців безоглядної вязниці, Розалію Бабій на 6 місяців безоглядної вязниці. Крім того суд відібрав усім підсудним політичні і громадянські права на пять літ.

ВЕЛИКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС У СТРИЮ.

СТРИЙ. — В Стрию 27 липня ц. р. розпочався великий політичний процес проти 24 молодих українців за приналежність до ОУН і за творення гуртів і переправи їх у Карпатську Україну в цілі вступлення там до української армії. Розправа продовжалася три дні при замкнених дверях. У висліді засуджено: Мирослава Грицея і Василя Хомишина по 8 літ тюрми; Юрка Хомишина й Олексу Мельника по 2 роки; Миколу Дандина на 3 роки, інших підсудних по 7 до 2 літ тюрми. Двох звільнено.

АНГЛІЯ НА ДАЛЕКІМ СХОДІ ПОДАЄТЬСЯ.

ШАНГАЙ. — Англія під напором японців починає на Далекому Сході подаватися, щоб усю увагу присвятити Европі. Вона згодилась видати в руки японців чотирьох китайських терористів, що вбили китайського уґодовця. Цей учинок на китайців зробив дуже погане враження. Правдоподібно Англія після того піде на дальші уступки, хібаб в Европі положення настільки успокоїлося, що вона дістане більше свободи рухів.

НАРАДИ В ЗАЛЬЦБУРҐУ.

ЗАЛЬЦБУРҐ. — До Зальцбурґу прибули Рібентроп і Чіяно в цілі обговорення европейської ситуації. В ті околиці приїхав також комісар Ліґи Націй до Данціґу, Буркгард, і націстичний данціґський лідер Ферстер. З того догадуються, що згадані міністри будуть обговорювати справу Данціґу.

ЯК НЕ БУДЕ ВІЙНИ, ТО БУДЕ МИР, КАЖУТЬ У ПАРИЖІ.

ПАРИЖ. — У політичних колах Парижу є того переконання, що на нарадах в Зальцбурґу прийде між державами осі до рішення, що далі робити: зачинати війну, чи продовжати мир. Водночас у Парижі назагал думають, що війни, бодай у найближчім місяці, таки не буде, бо Італія є проти війни, а Німеччина чекатиме відповідніших хвилин.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ СКІНЧАТЬ КОМЕДІЮ?

Переговори між Англією й Францією, з одного боку, а большевицьким урядом, з другого, ще не завершені, ще не досягнули рішального закінчення. Дипльомати їздять то в один бік, то в другий бік, у кожний бік менше-більше з таким самим вислідом, себто без висліду. За кожним разом відкривають іще якісь нові труднощі й висилають нові комісії для їх усунення, а тимчасом переговори натрапляють, чи придумують, нові перешкоди, і так без кінця.

Останніми часами ці переговори перейшли вже в стадію, яку можна назвати комічною. Стали вони саме предметом безконечних жартів, сатиричних рисунків, анекдот. Висміваються з них не лише газети з тих держав, котрим уже на тому залежить, щоби переговори розбилися; взялися за їх висміювання навіть самі газети Англії. Всі вони висмівають меншебільше одно й те саме, а саме приниження британської імперії через її довгі торги з того роду політичною силою, якою являється большевицький уряд.

Та, як відомо, англійський нарід є довготерпеливий і не дається вивести з рівноваги навіть довгій розмисній провокації. Та від якогось часу вже видно признаки, що навіть англійцям терпець вривається. Проявом цього нового наставлення можна вважати наприклад статтю в лондонськім місячнику „Контемпорері Ревю" про англійсько-большевицькі переговори. Стаття називає відносини між Англією й Росією чистою комедією, себто нещирою, удаваною приязню, і таврує безпощадно саму ідею такого зближення. „Ми дійшли", пише автор, „до дивного й кумедного положення, коли в розумінні великої частини англійського й французького громадянства Росія виросла на головного оборонця европейської цивілізації проти небезпеки з боку більше-західних великих держав. Британський уряд, цей осередок старої, випробуваної та ще й нині сильної імперії, повзе на колінах перед совєтським урядом, цим самозванчим розбивачем імперій і руїнником капіталістичного ладу, що то на ньому побудовані імперії, перед цим самохвальним провідником матеріялістичного атеїзму. Совєтський уряд сварить і копає його, скільки захочеться, а британський уряд всетаки далі повзає, проситься, приймає щораз суворіші умови, щоб тільки довести до цього несамовитого союзу".

Покищо цей голос є досить відірваний, одначе вже й він показує, що ославлений англійський терпець рветься, а може в англійській голові починає світати, що з боку московського всі ці переговори це ще більша комедія, як вона нині виглядає, себто, що Росія з Англією й Францією зовсім не подорозі, що вона може багато більше зискати, торгуючи з ворогами Англії й Франції.

ПРОПАҐАНДА

II.

1. Мета пропаганди.

Насамперед треба самому собі цілком ясно усвідомити, чого хочемо, до чого змагаємо.

Хочемо привчити чужий світ до думки, що створення самостійної й незалежної української держави в її етнографічних межах є конечною необхідністю, що це лежить не лише в інтересах самих українців, але також в і інтересах цілого світу.

Як переконати чужу людину, скажім, американського робітника, бізнесмена чи політика, що це справді так, що це дійсно мусить статись і справді станеться?

2. Способи пропаганди.

Способів пропаганди є тисячі. Є пропаганда особистим прикладом, словом, піснею, образом, зовнішніми відзнаками, наліпками, листами. Про масову пропаганду, яку люди роблять гуртом, тут не говоримо, бо та має далеко більше засобів, ніж пропаганда індивідуальна, яку кожна людина робить на власну руку, без допомоги інших однодумців. Але й ця остання має досить засобів, щоб за їх допомогою осягти якнайкращі наслідки.

3. Пропаганда особистим прикладом.

Щоб робити пропаганду, треба очевидно мати знайомих і приятелів серед чужих людей. Тому першим обовязком наших людей в Америці булоб знайомитися з американцями, мати серед них приятелів, частіше з ними сходитись. Хай український робітник приятелює з американським робітником, український фармер з американським, український ремісник, бізнесмен, політик, журналіст з американським ремісником, бізнесменом, політиком, журналістом. Треба, щоб ця приязнь справді була міцна, сердечна, а не яканебудь поверховна й принагідна.

Тут із самого початку приходить найтяжча форма пропаганди: пропаганда особистим прикладом. Це значить, що українець мусить цілою своєю поведінкою показувати свому американському приятелеві чи знайомому, які всі українці порядні, статечні, вірні свому слову, жертводанті, словом, джентельмени. Бо ми всі судимо чужий незнайомий нарід на основі досвіду з поодинокими його представниками. Так чужі люди судять і нас. Коли отже мій американський приятель прийде до переконання, що товаришувати зо мною приємно й корисно, то він не казатиме між іншими своїми знайомими, що має доброго товариша-українця, а казатиме:

„О, ті українці — це знаменитий нарід!"

А коли прочитає чи довідається про яку суперечку між українцями та поляками, москалями, румунами чи мадярами, то його симпатії будуть згори по нашім боці. І не тільки його, але й симпатії його американських знайомих та приятелів.

А цього нам і треба, бо це і є метою пропаганди: ширити симпатію до своїх та антипатію до ворогів.

4. Вороги України.

Ворогів Україна має чотири: Росію, Польщу, Румунію та Мадярщину. Бо ці чотири держави поділили між собою українські землі й тримають український нарід у ярмі.

Нещастя ворога — це наше щастя. Цю істину мусимо собі добре затямити й відповідно до цього застосуватись. Отже насамперед не приятелювати з москалем, ляхом, румуном та мадяром, не купувати в нього нічого й не помагати йому ні в чім. А в зносинах з американцями чи представниками інших народів використовувати кожну нагоду, щоб шкодити Росії, Польщі, Румунії та Мадярщині як державам, підривати їх кредит, виявляти їх внутрішню гнилизну, їх грабіжницькі способи панування, продажність їх урядів, несправедливість їх суспільного ладу, пониженість їх широких народних мас, маловартність їх культури.

5. Правда в пропаганді.

Пропаганда — це війна. А війна не знає правди й неправди, а знає одну мету: виграти.

Це не значить, що пропаганда мусить бути основана на брехні чи на шахрайстві. Коли, напр., у світовій війні англійська пропаганда ширила звістки про німецькі звірства, то що це було: правда чи неправда? Ніхто за цим не питався, але мета була осягнена: цілий світ говорив про німців як про варварів. Коли знов тепер поширюються чутки, що в німецьких концентраційних таборах людям відрубують руки, то що це — правда чи неправда?

У війні мета посвячує засоби, а в пропаганді також.

Але брехні мають короткі ноги, й тому краще їх уникати. Та коли почуєте, що мадяри замучили в своїх концентраційних таборах стільки й стільки українців і поширите цю звістку, а потім довідаєтеся, що той чи інший вязень урятувався — то це буде правда чи неправда? Річ не в тім, що кілька вязнів урятувалось, а в тім, що мадяри, москалі, поляки й румуни мають концентраційні табори, що там стогнуть і гинуть невинні українські мученики. Коли помилитесь у числі чи в назвищі, то це не гріх. Але не помилитесь, коли скажете, що ці держави — це вязниці народів, які треба в інтересах людства й культури розібрати на шматки. Не помилитесь і тоді, коли скажете, що там панують не люди, а псарі й кати.

6. Пропаганда словом.

Поруч із пропагандою власним прикладом пропаганда словом є наймогутнішим засобом впливати на чужу душу й здобувати її для своєї мети.

Люди охоче слухають оповідання про чужі краї й народи, а особливо про далекі, екзотичні. А Україна для Америки — це „екзотика". Тому оповідайте про Україну якнайбільше та якнайчастіше. Оповідайте про чудову природу України, про її надзвичайні природні багатства, про поетичну вдачу українського народу, про вишневі садки й широкі лани, про батька Хмельницького, як він бив поляків і тряс цілою Польщею, про долю й недолю Шевченка, як він із кріпацької дитини став великим малярем і ще більшим поетом і як його потім російський цар тяжко покарав. Оповідайте про великий природній розум українського народу, про його прегарні пісні, приказки, загадки, прислів'я.

А коли вас спитають, як же це могло статись, що такий великий, багатий і розумний нарід опинився в чужій неволі й ніяк не може з неї визволитись, то скажіть, що держави, які його між собою поділили, навмисне винищують його найкращих дітей, щоб він не мав проводу. Одних вони виховують на яничарів і хрунів, других запроторюють у вязниці й концентраційні табори. Усе для того, щоб залишились самі „хлопи і попи". Бо коли нарід не має проводу, то легко над ним панувати. Але вже росте українська інтелігенція, вже стають до бою не тільки мозолисті руки, але й освічені голови.

М. Сивошапка.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

О. С.

ЗАНЕПАД КОЛХОЗІВ У СССР

В липні видав Сталін новий закон про селян. Його мета: укріпити колхози.

Колхозний лад є в небезпеці і большевики всіми способами його намагаються рятувати. Совєтська преса, правда, кричить про велитенські успіхи совєтського „будівництва" в колхозах, але в слід за вабливими надбаннями совєтського „поступу" стверджується що інше.

І так, хоч „успіхи колхозного плекання худоби великі", то, як читаємо в російській пресі, „вони були іще більші, якби всі колхози займалися плеканням худоби", бо на ділі виходить у районах СССР з найбільшим розвиненим ховом худоби, як напр. в Кіргізії або Тайджікістані, лише несповна полвина колхозів має фарми для розведення худоби. Ще гірше під тим оглядом стоїть справа в інших районах.

І що, найважніше: навіть там, де є такі фарми, вони властиво мають „карликуватий характер" і зовсім для колхозів не оплачується.

Деж є причина її неоплатности? Причина, як і завше, та сама: совєтська держава показується, що „обовязуючий тепер порядок примусового постачання мяса державі колхозами й колхозниками перешкоджає дальшому розвиткові розведення худоби в колхозах".

І так, кожний колхозник обовязаний дати „державі" по „твердій ціні" (1р. 20 к. за кільо) від 15—50 кільограмів мяса, незалежно від того, чи він має корову, чи ні. Коли не має, мусить купити на ринку по ціні, 20 разів вищій від „державної". Дальше, в формі податку, колхозник винен дати „державі" 7 кільо масла на рік, дістаючи за нього 2 р. 50 к. за кільо, тоді, як на базарі за нього можна дістати 50 рублів.

Таксамо має „державі" доставляти й молоко. За яйця теж дістає від „держави" 20 разів меншу ціну від риночної. За овець і за кіз мусить дати таку скількість вовни, якої настарчити не всилі. Тому й перестає їх тримати взагалі.

Ось як виглядає „поступ" у плеканні худоби в СССР.

Це плекання, як і ціле хліборобство, стає таким чином у СССР неплатним. А рівночасно всі ті галузі хліборобської промисловости розвиваються у „едінолічників" (не сколхізованих селян) і в колхозників, але не на „соціялізований смузі", **а на смузі, що є в їх індивідуальним володінні, — в дрібних сільських ділницях, лишаючи їх в особисте володіння.**

Піти на інший шлях, піти на руку „осібнякам" Сталін не може, бо це значилоб отверто визнати банкротство соціялізму. Піти знову по лінії обмеження особистого володіння і „скріплення колхозів", значить руйнувати економічно країну.

Така сліпа вулиця, в якій опинився СССР. Ніяке „рятування" колхозів, ніякі нові закони тому не зарадять.

У КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ В АМЕРИЦІ
повинна бути
ПРОПАМЯТНА
КНИГА
ВИДАНА З НАГОДИ
СОРОКЛІТНЬОГО ЮВИЛЕЮ
УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДНОГО СОЮЗУ
ЦІНА 2 ДОЛЯРИ.
Замовляйте в „Свободі":
"SVOBODA,"
83 GRAND ST., (P. O. BOX 346), JERSEY CITY, N. J.

З БОЇВ ЗА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

(7)

Що я пережив? — зізнає Василь Петришин, учасник боїв під Королевом і Великою Копанею. Свідок Остап Шинкаренко.

Коли Кошиці були присуджені віденським рішенням Мадярщині, я перенісся до Королева над Тисою в Карпатській Україні. Там я і дальше працював як торговельний подорожуючий у фірмі Фр. Сайдел, текстиль, Беловес-Наход, а притім також збирав оголошення (інсерати) до „Нової Свободи". Мешкав я у Громочука Івана, господаря в Королеві, щирого українця.

В тім же часі евакував з Кошиць також мій товариш, залізничний урядник Кишка Володимир, котрий зачав зараз у Королеві організувати Січ залізничників і на мое прохання і мене вписав до Січи. Я на вправи не ходив, бо вважав себе старим Січовиком, котрий ті вправи вже перейшов, але як зачався наступ мадярів на Карпатську Україну, то я негайно появився в королівській сотні, котрої командантом був місцевий учитель Лащукевич. Під його проводом рано 15. березня ціла сотня вийхала до Хуста. Прибули ми до головної команди, звідки нас відіслали до владної будови, де ми по довгих тяганинах з чеськими жандармами дістали зброю й амуніцію. Зброя складалася з крісів та легких кулеметів.

По одержанні зброї відїхала наша сотня тогож дня вечором назад до Королева, де заняла бойовий пост, отже обсадила Королево над Тисою, бо в Севлюші вже були мадяри. Севлюш віддалений від Королева яких 7—8 кільометрів. У Королеві ми держалися до півдо четвертої рано, а потім відступили за Тису та заняли позиції проти Великої Копані, котра вже була також частинно в мадярських руках. Зо старшин були там д-р Голубець, поручник Лащукевич, проф. Голота та два брати Галичани, котрих імен не знаю. (Їх добре знає д-р Голубець).

Тут ми держались до пів третьої. В пів третьої зачали мадяри наступ. Почала сотня роверистів, котра продиралась битою дорогою з Копані до Хуста через наші ряди. Ми держались добре. Роверистів не пустили. Потім зачав нас обстрілювати мадярський літак зо скорострілa, котрий літав приблизно 50 метрів над головами. І то ще не помогло, бо наші позиції лишались на місці. Аж кого третьої години мадярам прибула поміч та зачали на нас бити з гармат, а рівночасно повели з переду сильний наступ. Велика їх більшість, а до того по більшій частині в нас були студенти, котрі не вміли стріляти.

Зачався завзятий бій. Мадярська роверова сотня прорвала наші ряди і почала прямувати на Хуст. Ми, що були на правім крилі, зараз же змінили позицію, скрившися за залізничним насипом, та почали обстрілювати дорогу, котрою вже ровериsти їхали до Хуста. Був тут з нами один наш підпоручник Ч. С. А., в чеськім уніформі, котрий бачу прислужився, що здержано мадярів. Мав при собі двох хлопців, котрі йому набивали два легкі скоростріли, а він стріляв безперервно то з одного то з другого. Бачив я на власні очі, як він скосив нараз шість роверистів, а другі позіскакували та почали критися за дорогу, а ми в часі їх криття поза наступом відступали. Коли вони встали й хотіли дальше їхати, то ми лягали за насип і били по них. Так то продовжувалось аж до Хуста. Було це 16. березня 1939 року.

Переходячи міст битої дороги під Хустом, бачив я, що мости як державної битої дороги, так і залізничний, обсаджені Січовиками зо скорострілами та думав, що тут стримають мадярів принайменше 2—3 год. Але, на жаль, так не було. Я зараз подався на головну команду Січи в Хусті, думаючи, що там будуть якісь вози, причеплюся, та таким чином відступлю дальше, бо пішки вже не міг, тому, що з правої ноги дуже кров текла мені з пальців. Та на головній команді вже не було живої душі. Я звідси пішов до владної будови. Їдучи, зачув я крик цивільного населення.

Дивлюся, а в місті вже мадяри-ровeристи, котрі за нами загнались аж до Хуста. Хочу відкинути від себе кріс і шолом, та не можу, бо біля мене багато цивілів, а ті вхопилиб кріс і застрілилиб мене. Нарешті я відскочив на сторону і непомітно всадив кріс та шолом за пліт і зараз забіг до знайомого українця, котрий мешкав недалеко. Взяв у нього баранкову шапку та вийшов знову на вулицю. В хаті боявся сидіти. В хаті сиділи три українці. Вийшовши з хати, пустився я на стацію, бо хотів дістатися до Королева, де я жив. По дорозі все ще йшло мадярське військо й горожани вже на вулицях робили службу. Йдучи, нагадав я собі, що в кишенях іще маю патрони. Старався викинути. Не можливо, бо всюди повно людей. Забіг я до почекальні, дивлюся — нема нікого. Скоро викинув патрони до залізної печі, котра там стояла. Тільки що викинув патрони, може за одну мінуту приходять три вояки й арештують мене, кричучи „кезе" і ревізія по кишенях.

Опісля ще двох хлопців арештували також таким способом, звязали нам руки докупи всім трьом і пігнали на поліцію. Там я дістав два рази по лиці, а потім почали випитувати, хто я такий. Я, кажу, русский еміґрант з подільської губернії, торговельний агент з текстиліями, був у дорозі за торговлею і ця подія мене захопила тут у Хусті. Чекаючи на поїзд, — продовжував я — на стації до Королева над Тисою був я арештований і таким способом став тут перед вами. Правда, що говорив я по великоруськи. Вони врешті повірили, що я великорос. Відвели до вязниці і замкнули, кажучи вартовому коло дверей вязниці: „того не бити". Тут вже було 9 людей. Між ними я знав лиш одного, а то Ващишина. Правда, що пізнати його не можна було, чи то чоловік, чи яке інше сотворіння. **Цілий був від крови червоний, запухлий, шкіра на голові звисала по кусках униз, очей не видно, запухлі, носа також не видно, бо лице запухле рівнялося з носом, а плаття на нім ціле червоне від крови.** Стіни в тій катівні також червоні. Колиж котрись із мучеників сказав, що то Ващишин, я ще раз на нього подивився, сів та сидів, нічого до нікого не говорячи і ніхто нічого до мене. Всі ми скривались один перед другим, щоб, як зачнуть мучити одного і питати про другого, не мін нічого видати.

Число мучеників з кожною годиною збільшалось, так, що коло одинацятої год. в ночі вже нас було 16 душ. Кати приходили кожну годину катувати. Катували в той спосіб, що лежачих на пpичах лапали за ноги, витягали на середину келії, лапали за голову і товкли нею до стіни.

А інші катували, бючи під груди, крутячи руки, а на кінець били, як попало. По півночі почали приходити, викликували по імені та виводили. Далеко не вели, зараз за тюрму до заду й там було чути стріли. Там розстрілювали. До рана таким чином покінчило своє життя 6 душ. Імен їх я не знаю, бо не мав настільки відваги питатися за їх імена, боячися, щоб не впасти в підозріння.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УРИВКИ З ЛИСТА ОДНОГО СВЯЩЕНИКА.

Один тутешній український священик дістав з краю від священика листа, з якого уривки подаємо:

„Дуже дякую за Ваші бажання і заохоту на будуче. Але краще не згадувати. Це не є терпіння, це муки повільні, прибивання до хреста. Друга Голгофта. Ще хто йде по їх стороні, то свобідніше дихає. Але у нас є багато таких священиків, яких гасло є: краща смерть, як упідлення. Представте собі, арештували мене за те, що я мав ніби організувати хлопців для переправи в Карпатську Україну, щоб там вступали до українського війська. А видали мене мої власні парохіяни. Хто, не хочу згадувати. Хочу про це забути. Правда, вони сказали на судовій розправі, що їх змусила до того гранична сторожа биттям ріжного роду. Засудили мене проте на півтора року тюрми. Я вніс до вищого суду апеляцію і зменшили мені на пів року й випустили з вязниці, в якій я пересидів 4 місяці. А тепер мені прийшлось відсиджувати решту кари. Мене вже коштує це 850 зл., а тепер прийшло платити судових коштів 174 зл. Звідки взяти? Довгів по вуха. А інші сміються зза вугла. Стараюся це все забути, але годі. Серце болить. В таким положенні знаходжуся, що ледви істи маю що. Але упідлитися не дам. Ви щасливі, що не знаєте, що значить таке терпіння. Багато не можу Вам писати, хоч маю найліпшу волю, бо не все вільно писати. Тимбільше я не можу писати, бо боюся ще гіршого. А мене пильнують. Тішитеся, що маєте таких священиків? Нас багато таких. І ми не соромимося вязниці. В кожнім разі ще ні один тутешній священик не сидів у вязниці за крадіж, чи якийсь моральний злочин.

„Нам відрадніше булоб сидіти по каторгах і тюрмах, якби ми знали, що всі українці одна родина, тимбільше в Америці, на котрих ми покладаємо великі надії, бо ви можете розвиватися свобідно, бо ви у вільній державі.

„Я вже вислав дві метрики до Америки і до того часу ні чого не дістав, хоч коштували мене стемплі. Хто такий, не хочу писати, бо коли він сам не памятає за це, то я не хочу йому пригадувати. Щиро здоровлю, отець..."

„ШЕВЧЕНКО І ЖІНКА".

Під таким заголовком, або ширше під заголовком „Жінка в житті і творах поета", був недавно друкований у „Свободі" фейлетон, який я читала з увагою, а, прочитавши, прийшла до висновку, що до прочитання цього я в багатьох випадках інакше розуміла Шевченка, як треба. Не раз і не два перечитувала я вірші поета й учила їх напамять — так як інші. Брало мене за серце те, що з тих віршів бє жалями співчуття то до бідної наймички, то до сироти під тином, то до нещасної Катерини і її подібних. Читала я їх і нераз плакала над цими цінними перлами поета. Нераз і не два читала в віршах і про Оксану, одначе не знала я, чого саме поет згадує її в „Мені тринацятий минав", чи в „Гайдамаках". І багато дечого іншого я не знала. Прочитавши згадану працю, я тепер інакше Шевченка розумію, бо знаю краще ту дійсність, яка була довкола поета, коли він даний твір писав. Вглибившись у ті твори, не диво, що треба було аж такої високо-освіченої жінки як княжна Репніна, щоб могла так глибоко відчути генія Шевченка, як це видно з листів Репніни про Шевченка. Усе те для роджених чи вихованих в Америці — нове. Автор наводить поеми як: Наймичка, Лелія, Відьма, і розбирає, як поет малює страждання української жінки. Таких статей треба якнайбільше, бо при їх помочі краще пізнаємо Шевченка.

Скажу про себе, що, прочитавши оцю статтю, уявляю собі тепер Шевченка багато більшим, ніж він був у моїй уяві передтим. Відчуваю його геніяльність далеко краще і як нашого пробудника народнього, і поета, і як поета-артиста, і як велику людину. Тепер для мене Шевченко не тільки наш, але: Він геній світу. Він уміє виявляти геніяльну ніжність і почуття людини. Він надзвичайно високо ставить жінку, маму, жіночу і дівочу честь. Для нього найкраще у світі: це молода мати з дитяточком малим!

Прочитавши статтю, бажалаб бачити її видану окремою брошуркою, щоб вона знайшла місце в кожній українській хаті, щоб, коли хто читає, чи вчить напамять вірш Шевченка для деклямації, знав, як має виголошувати вірші. А що на святах Шевченка більше деклямують дівчата та жінки ніж чоловіки, тому й нам, жіноцтву, треба би більше призадумуватись над віршами і поемами Шевченка і більш їх розуміти, коли хочемо добре їх деклямувати. Добре булоб, щоб це перевести також англійською мовою і дати це тій нашій молоді, що добре по українськи не розуміє, або й цілком не знає. І американцям требаб дати це також прочитати!

Мирослава Мусійчук,
Йонґставн, Огайо.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Р. У. — Питаєте, як найкраще титулувати адвоката? — Залежить де, та якою мовою. В краю звичайно титулують адвоката „пане меценасе", або „пане докторе", коли він має докторат. В Америці англійською мовою не титулують ніяк, а кличуть по назвищі. Тільки коли адресують, то деколи ставлять на кінці назву „еск.", себто „есквайр", що є старий і до нині загально практикований додаток в Англії.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270., відбудуться в вівторок, 15. серпня, в годині 7:30 вечором, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. Проситься всіх членів прийти на збори, а довгуючих вирівняти свої залеглости. — М. Баран, секр.

ВЕЛИКИЙ ГЕТЬМАН

Історичний роман. Написав Федір Дудко. Літературна бібліотека „Української культури" ч. 1. Видавництво „Українська культура". Львів. Ілюстрації М. Бутовича. З друкарні Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові. Книжка великої 8-ки, стор 239. Це перший том повісти, що має назву „Між Сцилею й Харибдою".

ЗМІСТ: **Серед пенатів (має 13 розділів), На гетьманському бенкеті (8 розділів), Дядько й небожі (5 розділів), Орел не ловить мух (17 розділів).** В тексті 6 малюнків на цілу сторінку. На задній обгортці читаємо отсі слова: „На вивченні подій минулого сталимо свої характери й куємо шляхи до кращого майбутнього. **Ювилейне видання.** У память 250-ліття (1687—1937) обрання на гетьманство нашого найбільшого державника, Його Милости гетьмана Івана Мазепи. Хай ця ювилейна книжка дійде до рук кожного українця!"

Книжка написана з великим розмахом. У ній багато ріжних історичних документів і описів ріжних подій на гетьманському дворі. Добре змальований характер Мазепи і його тонка політика.

Ціна $1.75.

Замовляйте в „Свободі":

"SVOBODA"
P. O. Box 346
Jersey City, N. J.

ФАРМЕРСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ НА ВИСТАВІ.

Підчас фармерського тижня на Світовій Виставі в Ню Йорку в став „Каскейд Пул" напущено 200 качок і сповіщено публику, що кожний, хто піймає качку, має право її задержати. Діти кинулися за качками, але „Товариство для боротьби проти жорстокости супроти звірят" заставило їх перервати це полювання, як жорстоке для качок.

СКЕЛІ В УРИЧІ

Між ріками Стрием і Дністром, три милі від міста Дрогобича і шість миль від шпилів Бескиду, в долині сторчать широко порозкидані велитенські скелі. Ріжні перекази оповідає собі місцеве населення про ті дивовижні скелі.

Скелі ті, відомі загально під назвою „Каменя в Уричі" діляться на дві окремі громади. На перший погляд нема між ними ніякого звязку.

Одна громада скель, що лежить по другому боці долини, складається теж поправді з кількадесять більших і менших брил, поперерostaних чорним смерековим лісом, ліщиною та ялівцем; було їх перед століттями напевно більше, та з часом прикрила їх земля, мох і дикі кущі. В цій громаді видно безладдя природи, наче побоєвище по якійсь нагальній революції стихії: людська рука не оставила там ніякого сліду по собі.

Зате друга громада скель, що більше збиті докупи і сторчать із узбіччя гори над бездонним проваллям від північного сходу, на перший погляд пригадує наче руїни велитенського, а дуже старовинного замку.

Ця скелиста потвора, що знімається до хмар своїми рештками веж, а з одного боку наче над самою пекельною пащею звисають, кожного проймає наче якимсь острахом. Бо тут є сліди, що колись тут жили люди.

Доволі кинути оком на ті скелі, щоб завважити, що колись давно, дуже давно люди на заволодіння тією скритою в лісовій пущі оселю хижих звірів і працею багато літ і багатьох тисяч людських рук перемінила в оборонний замок. Бо на найвищих шпилях тих скель видно викуті сходи з камяними ґанками; подекуди знову визирають зпід моху та кущів сяжневі мури з цегли та вапна, які за століття теж злилися в камінь.

Із тих скель величезних, які переможно встоялися перед зубом часу та подобають на вежі замку, що вже розсипався в руїну, нині ще осталося чотири. Дві менші, що сторчать із півночі на віддаль кільканацяти стіп одна від одної, стояли певно колись на сторожі головного вїзду, а між ними були замкові ворота. Поміж них увиходимо на просторе подвіря, вимощене камяною плитою. Під подвірям мусить бути порожня, напевно викута людськими руками. Ця порожня напевно веде до дального підземелля, бо коли вдарити в долівку, чути глухий відгомін, що повторяється кілька разів у віддалі, а щойно за хвилину пропадає. В одному куті подвіря є криниця, викута в скелі, тепер засипана румовищем. Ліворуч іде мур скалистий, та його основу годі доглянути, бо звисає над бездонним проваллям. Провалля це таке глибоке, що дві ялиці, які ростуть на його боках, шпилями ледви досягають рівня подвіря. Провалля цього, на якого дні лежать повалені перед століттями дерева та величезні відвали скель, а на них знову пні спорохнявілих ялиць, ще ніколи не освічував соняшний промінь і ніколи людська нога їх не торкнулася. Над проваллям у куті подвіря знімається найвища замкова вежа. Ця вежа висока сто кількадесять стіп, на самому верху ділиться ще на два шпилі. Кільканацять стіп нижче від вих шпилів є кімната, викута у скелі, з останками рундука. З того рундука, на якій ще недавно можна було вийти по камінних, хоч уже дуже виходжених, слизьких сходах, також викутих у скелі, представлявся очам глядача чудовий вид. Краєвид займає кількадесять миль просторої країни, багатої в усі дари природи, а перерізаний срібними стяжками рік Тисьмениці та Стрия, Свічі та Дністра і багато інших менших рік, що вються між пишними левадами та тінистими дубровами. Правобіч місто Стрий на великій долині, попереду старовинне торговельне місто Дрогобич, трохи далі наліво губиться у синявій мряці Самбір, окружений пишними садами та золотими ланами пшениці, на березі ніби втікаючої долини, що є першим килимом подільських степів.

Четверта вкінці вежа, трохи нижча, (одначе колись давно мусіли в ній жити люди) на верху в дивних формах, що — здається — наче рухаються і в людській уяві прибирають вигляд людських постатей.

І так з одного боку, де скеля схиляється до сходу, бачиш наче лицаря, що стоїть на її верху. Лицар на шоломі і зброю закинув черничий каптур, начеб хотів скочити з неї. З другого боку, де скеля звисає до подвіря, бачиш наче дівчину із заломаними в розпуці руками, що хотілаб із міста рушитися та зійти на подвіря — а не може, бо скаменіла. Коли верства білої мряки покладеться на тих руїнах, що часто буває в тих горах, так що лише вершки скель із неї виринають і, здається, висять у повітрі, тоді ті постаті зарисовуються ще виразніше: тоді і гордого лицаря і скамянілу дівчину видно наче живі. Страшно виглядають вони серед ясної ночі, бо тоді ті постаті виглядають чорно на блакитному небі та наче рухаються на своїх камяних основах, а із провалля, де лежать старі пні, присипані відламками скель, чути шум і наче придушені стони. Недаром нарід вірить, що там живуть душі, які покутують свої провини.

Довколичне населення оповідає собі дивні перекази про урицькі скелі. Найдавніші з них говорять про якогось хана, про його безчисленні орди, а мав багато замків, закопав золоті скарби.

Багато-багато століть тому в тих горах жило словянське племя велетів, що звали теж себе вовками. Один великий ватажок велетів, що теж називався Вовком, мав на послугах лихих духів. Він то вимурував із тих предвічних скель замок для оборони та приказав під ним викути величезні пивниці, в яких переховував свої скарби. Пивниці підземним каналом, що йшов попід ріку та став, лучилися з тією другою громадою скель, що є по другому боці долини. Велети, міліонове племя і дуже хоробре, вибралося далі на північний захід, залили всі краї, що межують із північними морями і сягають навіть до островів, які лежать за тими морями. Та Вовк і тут не залишився; він жив із молодою жінкою на свому замку в щасті та гаразді, який усе збільшувався завдяки нечистим духам. Пири, музика й танці не вгавали по цілих ночах, аж до світанку. Та коли раз на світанку не дочув, як піяли півні, духи зірвали заключену з ним умову, розвалили замок, а його самого і жінку перемінили в ті скелі, що ще сьогодні стоять на замкових руїнах. Яка то була умова, переказ не знає, лише оповідає далі:

Багато літ пізніше татари залили галицьке князівство (що повстало тимчасом) а на їх чолі йшов хан Шолудивий Буняк, пів-людина, пів-демон, із чуприною розбурханою наче стріха, з бородою, що сягала до землі. Бороду його служба на приказ підносила золотими вилами. Черево мав той хан отворене, ноги хирляві. Підійшов Буняк до міста Бича над рікою Тисьменицею, де сьогодні є село Тустановичі. Мешканці Бича довіряли валам і частоколові, що окружали їх місто, а попри це мали подостатком зброї, тому замкнулися в місті та постановили боронитися перед татарами. Буняк облягав їх довго безуспішно. Вкінці взявся на хитрощі. Вислав послів до міста із запевненням, що відступить від облоги за малим окупом: від кожної хати одного голуба. Мешканці зараз пристали на цю умову та прислали ханові по одному голубові від кожної хати. А хитрий Буняк поприкріпляв кожному голубові тліючу губку під крила та пустив їх на волю. Голуби вернулися, кожний під свою стріху і за хвилину все місто стануло в вогні. Татари скористали з пожежі, напали на місто, ограбили та знищили так, що камінь на камені не залишився, а людей почасті повбивали, почасті забрали в ясир. Руками тих полонених Буняк побудував другий Бич, нинішній Дрогобич. А саме із своїм двором осів на урицькому замку, який наново відбудував, поставив вежі та стрільниці та заповнив незмірними скарбами. Переказ виразно каже, що в оселях, які підлягали замкові, пооснував ткацькі варстати, на яких ткали парчеві шовки, злотоглави. Продавав ці дорогі матерії в місті Тустані, у Дрогобичі. Так то призбирав велитенські багатства, які переховував у пивницях. Жив гучно й бучно серед пирів і танців, одначе без музики, бо не мав музик між своїми татарами. Чутка була, що чорт, із яким заключив був умову, заборонив йому грати на замку, дозволив лише співати. Аж одного дня прийшли музики під замок, прийшли верхами Старого Горба, вертаючись із весілля зо Східниці, а була їх ціла сотня абб й більше. Начальник замку дав про те знати ханові, а Буняк прийняв музик радо. І приказав скликати ввесь двір, уладив великий бенкет із танцями, вина й меди плили струями. А музики лише вдавали, що пють, поправді виливали вино за пазуху. Колиж Буняк так упився із своїм двором, що всі лежали покотом наче неживі, музики зійшли до пивниць, забрали скарбів, скільки могли, а як виходили, полишили тліючі ганчірки при бочках пороху, що були в пивниці. Коли вже всі вийшли щасливо поза останні окопи замку, дався чути страшний гук, порох запалився, замок вилетів у повітря... Та Шолудивий Буняк сам був чорнокнижник, тому обманув чорта й урятувався. Сів на золоту колясу, до якої запряг крилаті коні, та відїхав на Угорщину. Всеж чорт здогонив його на верхах Бескиду, скинув візника, сам узяв віжки в руки та колясу в яр глибокий вивернув, де разом із Буняком запався під землею. Та і музики не вийшли ціло. Старший Буняків мурза, якого переказ також називає Вовком, зібрав татар, що розтаборилися були по селах, здогонив їх, скарби відібрав і вуха їм пообрізував. Потомки їх живуть до сьогодні в Крушельниці, називаються Чулевичі, з прізвищем Безушків...

З архітектури тих часів немає майже сліду: ніодного стовпа, ніодного віддамка склепіння, ніодного ґзимса не можна дошукатися в накопиченні на подвірі звалищах тієї старовинної будівлі. Викуті в природних скелях кімнати, рундуки, сходи, величезні пивниці під подвірям кажуть лише здогадуватися, що це праця пердісторичних часів, із таких часів, коли людська праця не мала вартости, бо її можна було виконувати безплатно руками невільників, та їх часу ніхто не означить. В ріжних часах знаходили в тутешніх печерах рештки камяних статуй, дивовижнього вигляду, ріжне металеве і камяне знаряддя, знаходили і котелки з грішми. Кажуть, що ті дивні сховища та печери служили колись поганам за святині, а може нераз скривалися тут опришки, яких у тих горах ніколи не забракло. На цьому кінчається всі замітні сліди з тих часів, які дальші століття прикрили своїм пилом.

ЮРІЙ ГОРЛІС-ГОРСЬКИЙ

ХОЛОДНИЙ ЯР

В ОКОЛИЦЯХ ХОЛОДНОГО ЯРУ НАД ДНІПРОМ НА ЧИГИРИНЩИНІ,

існувала в останню революцію
СВОЄРІДНА УКРАЇНСЬКА „РЕСПУБЛІКА",
котрої громадяни боролися
під українським прапором
проти червоної московської горди
аж до 1922. року,
даючи цим живий приклад,
як невеликий числом, але сильний духом
можуть успішно боротися
з незрівнянно сильнішим ворогом.
ОТСЮ ВЕЛИКУ ПОДІЮ,
що стала вже предметом
історичних розслідів
та сюжетом поем і драм,
автор, що самий був її учасником,
убрав у форму повісти,
даючи цим читачеві немов би нагоду
брати особисто участь
у великопамятній боротьбі.

2 ТОМИ — 2 ДОЛЯРИ.

Замовляти у:

"SVOBODA"
81-83 Grand St., Jersey City, N. J.

З МУЗИКИ

Український музичний твір, написаний американцем.

В книжці про славних композиторів світу під заг.: OF MEN AND MUSIC, написаній славним музичним критиком Дімс Тейлором (DEEMS TAYLOR), виданій фірмою Сімон енд Шустер, Ню Йорк, 1937, на стороні 140. згадується про композитора CHARLES MARTIN LOEFFLER, уродженого в Франції 1861 р., померлого 1935. Говориться, що цей композитор молоді літа провів в Европі в Росії (розуміється це в Україні), Німеччині, Франції, Мадярщині й інших краях, тому любив писати так, немов би він був європеєць, а не американець. Композитор був 21 літ членом Бостонської Симфонічної Орхестри і тут в Америці помер. Між іншими гарними орхестральними симфонічними творами написав він твір під заг.: THE NIGHT WATCH OF THE UKRAINE.

Українцям музикам варто з цим твором запізнатися, і коли цей твір має в собі українську характеристику, вартоб його грати і ширити.

о. С. Мусійчук.

ЧИ „СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЯ" СПРАВДІ ПОЕМА КНЯЖОЇ ДОБИ?

ЛІТЕРАТУРНА СЕНЗАЦІЯ.

—o—

Дослідники українських, російських і всесловянських памяток письменства мають неабияку тему до нових студій: автентичність „Слова о полку Ігоря", захитана гіпотезою Андре Мазона, професора Колеж де Франс, директора Словянського Інституту в Парижі й одного з редакторів „Журналу словянознавства", що видрукував в останнім числі цього журналу першу частину своєї праці про „Слово о полку Ігоря" після цілорічного курсу на цю тему*).

Теза цієї праці справжня сензація; мало сензація — це бомба підкладена під самі основи найціннішої памятки староруського письменства. Проф. Мазон уважає „Слово" не оригінальним твором геніяльного співця з XII. чи XIII. віку, а свідомим наслідуванням на підставі ріжних хронік і джерел, що оповідають про Ігоревий похід, зробленим у дусі раннього романтизму при кінці XVIII. віку. Текст „С л о в а" протиставляє професор Мазон текстові „Задонщини" — російському творові з початку XV. віку, що його досі вважали слабим наслідуванням „Слова о полку". Проф. Мазон переводить подрібну аналізу мови „Слова", його стилю та р і ж н и х його „темних місць". Порівняння із „Задонщиною", що часто користується тими самими висловами, має послужити французькому вченому як підстава, щоб усі „романтичні" прикмети „Слова" виступили тим яскравіше. „Задонщина" для нього це майже клясичний зразок оповідання; „Слово" зо своїми сміливими метафорами, новотворами, скоротами і символікою зразок раннього романтизму, в ньому все красномовно прибільшене, підмальоване і прикрашене майже у бароковому стилі. В одному місці при аналізі вигуків (апострофів) автора „Слова" критик каже так:

„Такий вигук поета віддалює нас від середневічної літератури, щоб зблизити нас до осіянічного підробу. Твір це не тільки те, чого хоче сам автор, але теж те, чого домагається від нього епоха..."

І проф. А. Мазон спрямовує ввесь свій дослід, щоб відтворити нам смак епохи з першими проблисками романтичної поезії.

Крім чисто фільольогічних аргументів є тут теж чисто історичні міркування у звязку з ріжними обставинами самої події Ігоревого походу і тими, що пояснювалиб легко, як поема створена за типом Мекферсонової містифікації підходила навіть і політично під кінець панування Єкатерини II. Метою поеми „Слово" написаної в тому часі було зробити дарунок цариці з нагоди її перемоги над Кримом. Наведімо тільки один приклад. Проф. Мазон присвячує 5 сторінок доказові, що вислови „Томутороканський бовван" звязані з історичною подією дуже близькою до появи фальсифікованого „Слова". „Бовван" на його думку не має значіння „ідола", а торкається точно означеного к а м е н я „відкритого" в 1792. р. січовим кошовим отаманом Головатим, союзником турків, що піддавшись Єкатерині дістав для запорожців півострів Тамань. Саме на час завоювання Чорного моря Єкатериною археольогічний знахід того томутороканського каменя з надписом, що „влітку 6756 (1068. року) Гліб князь мірив море по леді від Тмуторканя до Кирчева 8054 сажні". Автор „Слова", що створив свою поему у 1795. р. саме натякав на цю подію.

Як довго вся праця професора Я. Мазона незакінчена — не можна починати її критики. Висновки такого досліду завсіди рішають про всю попередню аналізу. Найважніше питання, на яке чекаємо, торкається гіпотез: хто міг бути у тому часі автором „Слова". Ніодин із відомих тоді російських письменників не мав у собі такого великого відтворчого таланту, як Проспер Меріме, що своєю „Гуслею" та „Театром Кляри Газуль" двічі обдурив спеціялістів підроблюючи народні дальматинські пісні та еспанську стилізовану драму. Навіть деякі російські дослідники признають південні прикмети мови „Слова", отже виходилоб, що цим геніяльним містифікатором серед тодішньої російської еліти був українець.

Виводи вченого, що цеголка за цеголкою ставить увесь фундамент і саму будівлю своєї теорії можуть бути якнайбільше переконливі один за одним, а коли треба з них зробити синтезу, тоді ми маючи перед очима ввесь твір завертаємо до свого первісного безпосереднього враження. Деякі зразки рідної словесности роблять враження своєю простотою образів, висловів чи порівнянь найштудерніших „штучних" творів, як і простота творів індивідуальних може бути вислідом довгого процесу аналітичної праці. У поемі незвичайно тяжко розяснити доцільність і льогічність усіх її складових частин тому, що свобідна гра уяви, неточні вислови, мовні огріхи та запозики, навіть звичайні нісенітниці це найприродніше явище в кожного поета, а в геніяльного поготів.

Хто прочитає книжку Абель Л є ф р а н к а про „Шекспірову таємницю" той ніколи не повірить, щоб автором „Гамлета" або деяких комедій під іменем Шекспіра міг бути невідомий лондонський актор і стратфордський громадянин, а проте ми всі і надалі саме їх уважаємо за найбільшого драматичного генія світу. Дискусія над такою темою як автентичність „Слова" буде виняткова тяжка у нашому середовищі тому, що у нас на перший плян висунуться чисто політичні моменти: мовляв хотять нам відобрати нашу найцінніщу памятку давнього письменства — єдину нашу геройську поему гідну великих західньо-европейських лицарських поем. Та вчені не потребуватимуть сходити на широкі води суспільної дискусії, коли мають перед собою такий багатий матеріял для аналізи: фільольогічний, історичний і загально-літературні проблеми.

Проф. А. Мазон узявся за дуже невдячне діло. Лекше доказати автентичність якогось твору, показавши рукопис автора, хочби і сфальшований, ніж відкликуватися до уяви читача, що мусить відтворювати у ній усю поетичну красу твору та ввесь процес, як він постав. Така праця незвичайно тяжка тоді, коли маємо до діла з мовою, якою не володіємо як живою, не вміємо нею думати і в ній творити. А саме це необхідне, щоб відчути „оригінальність" твору у дословному розумінні як чужого авторства і в ширшому як його поетичну вартість. — („Діло).

М. Р.

*) Le Slovo d'Igor: Le sujet et le cadre. Le modele principal par André Mazon. Revue des Etudes Slaves, tom XVIII. fasc. 3 et 1938.

МОБІЛІЗАТОР ПРОМИСЛУ.

Едвард Р. Стетініюс, предсідник сталевого підприємства „Юнатид Стейтс Стіл", став головою комітету цивільних дорадників амуніційної ради армії й воєнної фльоти, котрий має організувати цивільну мобілізацію на випадок війни.

УЖЕ ВИЙШЛА накладом ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ СЛАВНА ПОЕМА ІВАНА ФРАНКА

МОЙСЕЙ

в англійськім перекладі ВОЛОДИМИРА СЕМЕНИНИ з передмовою Степана Шумейка про життя й літературну діяльність Івана Франка.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

Замовляйте в книгарні „Свободи":

"SVOBODA"

81-83 GRAND ST., P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ШУКАЄ ПРОПАЛИХ АМЕРИКАНЦІВ.

Пані Медж Блесинг має в департаменті стейту у Вашингтоні роботу шукати пропалих американців. Звичайно знаходить їх у Китаю, Німеччині й Еспанії — у вязницях і концентраційних таборах.

Спільне конто.

— Я маю разом із чоловіком спільне банкове конто...

— А не є воно причиною непорозумінь між вами?

— Ах, ніколи! Чоловік вплачує на конто гроші, а я їх вибираю...

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЙОНГСТАВН, О.

Збори 28. від. ОДВУ.

В суботу, 5. серпня ц. р., відбувся в салі укр. прав. громади піврічний мітінг 28. від. ОДВУ ім. Віласа й Данилишина, на котрий явилося тридцять членів, молодих і старших націоналістів.

Зо звіту урядників виказалося, що відділ за пів року зробив гарну працю; вислав коло $150 на визвольну акцію і раненим Карпатської України, зладив однорічний ювилей, дав драму „Данилишин і Вілас", улаштував жалібну академію на честь Коновальця, зорганізував у себе бейзболову дружину з молодих націоналістів і на їх розходи — спортових приборів — відділ рішив усіми силами попертн їх баль у неділю, 13. серпня.

Рішено приняти як слід п. Харамбуру в часі його гостювання у нас при кінці вересня.

Голова відділу, Максим Оленич, хотів зрезигнувати задля занять у бизнесі, та його резиґнації не принято, а віддання подяки за працю, упросили його остатися головою надальше, з тим, що він дістане більше помочі від заст. голови, П. Сильчака. Принято резиґнацію секретаря В. Гули і на його місце вибрано Андрія Папповича, молодого націоналіста, тутродженого.

Присутній о. С. Мусійчук дав деякі вияснення і мітінг закінчено словами: Слава Україні!

Член.

НА РОЗПУТТІ

Історія одної родини. Написав Р. Д. Савчак. З передмовою Л. Нигрицького. Ст. 128. Видавництво „Українська бібліотека". Видавець Іван Тиктор, Львів.

Оповідання одного адвоката, що через помилкове виховання не вдалися йому діти.

Ціна 50 центів.

Замовляйте в „Свободі":

"Svoboda"

P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Сьогодішнє.

— Панно Марійко, чи ви схочете бути моєю дружиною?

— Не можу. Я вже маю нареченого...

— Не шкодить. Я зачекаю кілька тижнів, доки ви не посваритеся...

Скандал.

— Це скандал! — злоститься шотляндець, — мій син є такий марнотратний, що носить окуляри на обидвох очах, хоч одно з них має скляне!!!

БИЗНЕСИ НА ПРОДАЖ

ГРОСЕРІ И ДЕЛІКАТЕСЕН НА ПРОДАЖ, добрий для українських подруг. Вироблений бизнес. Гарний прихід зо „сендвичів". 48718
293 Avenue B, коло 17th Street, Manhattan, N. Y.

ВЗОРИ КАНВА, НИТКИ ВИШИВАННЯ D. M. C. І СТЕМІЛЬОВАНІ РІЧИ.
UKRAINIAN BAZAAR, 170 E. 4th ST., NEW YORK, N. Y.

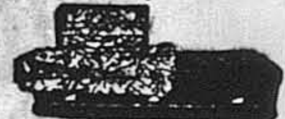
ЗАНЕДБАНІ ХРОНІЧНІ НЕДУГИ доводять до безпотрібного терпіння. Анализа крови, лучі „Екс", анализа сечі, медична екзамінація ПО НИЗЬКІЙ ЦІНІ запевняють удачну діягнозу. Реуматичні стани, „Гей фівер", астма, клопоти відходової кишки, шкіра, залози і нирок лікуються модерними способами. — ПОРАДА ДАРОМ.
DR. DERUHA
128 East 86th St., New York City. Кожного дня від 10.—2. год. і від 4.—9. У неділі від 10.—2. Осібна жадальня для жінок.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET, between 1st and 2nd Avenues, NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. Вечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

МИРОН ЛИТВИН
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Без ріжниці, як далеко поза Нюарком. Вразі потреби телефонуйте до нас. Обслуга шира і чесна. — Office:
383 MORRIS AVENUE, cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-8347

ІВАН БУНЬКО
Новий Український Ундертейкер заряджує погребами по ціні так низькій, як $150. Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified funerals as low as $150.
Telephone: GRamercy 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 PROSPECT AVENUE, (cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Melrose 5-6577

Відповів.

— Бачиш, Петрусю, тепер я оженився з твоєю сестрою і заберу її до себе. Чи ти витримаєш без неї?

— Якщо ви витримаєте з нею, то я певно витримаю без неї.

Питаються одного журналіста, що приїхав з Праги, як тепер почуваються під протекторатом чехи.

— Як чех є сам один, то клене, вдвійку — мовчить, а втрійку — хвалить.

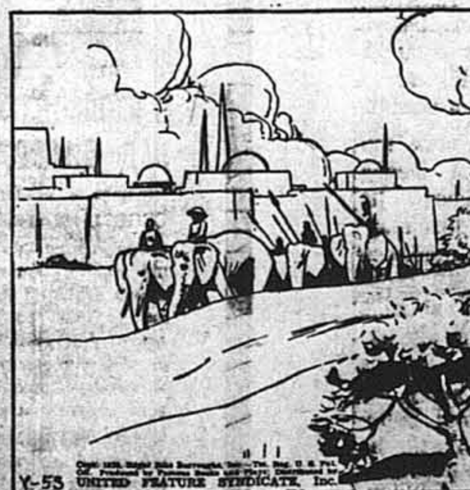
ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (53)

Стенлі Вуда заставили також ходити біля воєнних слонів столиці Атне, мити їх і кормити. Він совісно виконував ту роботу, а водночас старався вивчити бодай кілька слів місцевої мови, щоб розпитати про те, як живе Гонфаля. Він не закидав надії **визволити її і себе.**

Він скоро довідався, що вона справді була в палаті жорстокого диктатора Фороса, котрий разом зо своїми заушниками повалив короля Зигра і захопив для себе владу. Розказав Стенлієві про те один з місцевих вязнів, бувший шляхтич Вальтор, що при тім перевороті попав у тюрму за **вірність королеві.**

Стенлі скоро заприязнився з Вальтором і ступнево, вивчаючи мову, почав запускатися з ним у розмову на ріжні теми. Вони разом усе їхали на слонах, які під тяжкою ескортою виходили що дня на прохід, або на пашу. Так проходили дні за днями — тяжкі, нестерпні, без надій і без на**годи.**

Але одного дня Вальтор передав Вудові вістку, що ціла бригада вояків удалася в нетрі, щоб схопити живим слона, який завдавав чимало шкоди околиці. З вояками мали йти і вязні. „Коли справді слон такий страшний, то хтось із нас уже до дому не вернеться" завважив сумовито Валь**тор.**